

La importància de pensar en EUROPA (2)

EUROPA: PROJECTE DE PAU

La història d'Europa és una història intensa en guerres i conflictes de tota mena. Hem tingut guerres dinàstiques, per territori, guerres civils, colonials, ideològiques i fins i tot ètniques i racials o guerres fora de les nostres pròpies fronteres. En el passat van ser conflictes aïllats: petits regnes i principats amb un impacte també limitat, encara que els conflictes eren més freqüents, quasi de forma continuada. La consolidació de l'estat-nació, una major unitat política que els petits regnes, ducs, marquesos, va fer augmentar perillosament l'escalabilitat dels conflictes.¹

Aquesta nova organització política, juntament amb una densa xarxa d'aliances, facilitarà, per exemple, que l'assassinat de l'hereu al tron en l'imperi austro-hongarès a Sarajevo, acabés per provocar un conflicte a escala mundial que canviaria el món i la història per sempre. És difícil establir dates exactes, però des del 1904, quan Japó va atacar per primera vegada els interessos occidentals a Manchuria, fins al 1953, que marca el final de la guerra de Corea, el món en general, i Europa en particular, van viure un escenari de guerra global difícil de comparar amb qualsevol altre període.² Diem tot això perquè l'estat de pau, l'analista **Robert Kagan** es refereix a Europa com a "paradís",³ no sempre ha estat la tònica actual i convé posar en perspectiva i en valor el gran projecte de pau engegat per els Europeus un cop acabada la segona guerra mundial.

Després de la guerra de trenta anys, Europa va donar estabilitat a les seves fronteres amb la pau de Westfàlia. Una teoria de l'equilibri de poders que ha servit com a compàs des de llavors per la major part dels diplomàtics occidentals.⁴ Abans podríem referir-nos als tractats d'Utrecht, Rastatt i Baden que van restaurar l'ordre europeu després de la guerra de successió europea de 1702-1715. Una vegada més, les guerres napoleòniques del Congrés de Viena, l'antic antecedent del G20, van establir noves fronteres internes i dominis a l'estranger que durarien fins a l'esclat, per sorpresa, de la Primera Guerra Mundial durant l'estiu de 1914.

Una guerra que com sabem, es tancarà en fals a Versalles i no serà fins a 1945 que Europa torni a recuperar la pau i l'estabilitat. A Europa de l'Est, aquesta data s'ampliarà fins a 1989 a causa de l'ombra llarga i fosca del comunisme.⁵ Durant tot aquest temps, Europa va ser un bullidor constant de conflictes ètnics de diferent intensitat i de diversos conflictes bèl·lics que van alterar durant tot el període les seves fronteres internes. Historiadors com **Niall Ferguson** s'han referit al llarg període de guerres i conflictes del segle XX com una "Segona Guerra dels Cent Anys."⁶

Prenent certa distància, un pot veure amb perspectiva que, malgrat les seves grans i petites perfeccions, com passa amb tota empresa humana, la Unió Europea ha suposat un èxit rotund a l'hora de garantir un marc de dret i convivència que ha permès un dels majors i més importants cicles de prosperitat i pau del continent en tota la seva Història.

El segle XX ha estat el segle de la violència

Esdeveniment	Data	Víctimes
I Guerra Mundial	1914-1918	10 milions
Guerra Civil Russa	1918-1922	1,5 milions
Gran fam	1920-1921	8 milions
Stalinisme	1922-1953	20 milions
II Guerra Mundial - víctimes russes - holocaust jueu - víctimes Polònia	1937-1945	60-80 milions 26 milions 6 milions 5,6 milions
Guerra Civil Espanya	1936-1939	500.000
Comunisme a l'Europa de l'Est	1944-1987	1,8 milions
Comunisme Unió Soviètica	1917-1989	60 milions

L'Europa contemporània és l'hereva del projecte liberal de pau i democràcia que comença el 1945. Un projecte de pau tremendament reeixit que ha servit de base per a la construcció de la Unió Europea.⁷ Fa seixanta anys, quan es va signar el Tractat de Roma, el continent encara es recuperava de les profundes ferides de la guerra, i va començar el dur camí que ha donat lloc a la gran prosperitat i la seguretat que gaudim avui, no sense els seus alts i baixos. Llavors, el continent encara tenia una marcada cicatriu d'acer que la separava en dues meitats. No seria fins a la caiguda del Mur que totes les nacions europees podrien començar, en molts casos, un veritable procés de recuperació nacional, econòmica, política i humana.⁸

Aquesta idea d'Europa de la pau, d'Europa liberal i democràtica, té les seves arrels en els valors humanistes del continent de la Il·lustració, com ens recorden **Zweig**, **Steiner** i **Bauman**, encara que aquests són valors que també tenen un component cíclic que amb la crisi hem anat oblidant ja sigui per *inèptitud o fatiga*.⁹

Com tots els compromisos humans, la Unió Europea, el projecte polític que es basa en la realitat i els valors culturals del continent europeu, la matèria primera del Tractat de Roma, que tal vegada és massa negligida avui, és una empresa imperfecta i millorada.

Amb massa freqüència, la burocràcia europea ha estat criticada per ser un garant de la llei, és a dir, una entitat superior per a la garantia de les llibertats (negativa), per convertir-se, cada vegada més, en una entitat de la qual van sorgir noves lleis, positivisme normatiu.

L'objectiu final d'aquest desenvolupament *legislatiu positivista*, que abordarem en la recta final d'aquesta sèrie de quatre articles, ha estat construir una Unió Política que ha col·lapsat completament amb els diferents perfils de risc que l'heterogeni mosaic històricament ha configurat el complex ordre Europeu de tractats i pactes, sempre orientats a garantir inicialment un marc de dret comú (via negativa) on poguessin trobar-se i conviure diferents models i no imposar un únic "model europeu".

En tot cas, cal recordar que la Unió Europea ha estat un element essencial en la defensa dels drets humans i en la defensa de l'ordre social liberal del continent en les darreres dècades; un referent moral per la resta del món que avui sembla desdibuixat pels populismes i per certa desídia de les estructures de Brussel·les per fer prevaldre una defensa clara del que és Europa. Es tracta d'un paper tan rellevant com necessari en l'actualitat on podem establir un paral·lel amb una poderosa idea desenvolupada per **Kagan**.

En el seu intel·ligent llibre *The World America Made*, Kagan reflexiona sobre el paper dels Estats Units en la seguretat global i com s'ha reduït relativament a causa de la relativa disminució del lideratge nord-americà.¹⁰ Kagan posa l'exemple de la criminalitat a Nova York que s'ha reduït significativament en els últims 15 anys. Imaginem que aquestes dades fossin un argument per eliminar els cossos policials que ara que no hi ha tant de crim potser no són necessaris, sense pensar que part important en el descens de la criminalitat es deu precisament a l'existència d'aquestes forces policials. Amb l'existència d'una policia que funciona, els delinqüents pensen dues vegades abans d'actuar.

Alguna cosa semblant passa avui a Europa. Les noves generacions d'europeus, per a qui el conflicte polític, econòmic i armat entre nacions ja és una memòria llunyana o, fins i tot, pot caure en la il·lusió de pensar que, ja que no atraquen a la gent de Central Park, no necessitem gastar en policia per patricular de nit. La llunyania de les noves generacions amb la conquesta de pau, llibertat i democràcia en tot el continent Europeu ha estès la perillosa idea de que els pilars de l'ordre social liberal, base del creixement, prosperitat i marc de drets de les nostres societats modernes, són coses que ens venen donades i per les que no cal fer cap esforç quan justament són uns pilars relativament fràgils i que és responsabilitat de tots guardar-los. Per això cal una reflexió urgent i insistir en l'èxit del projecte europeu en molts àmbits i la validesa del projecte de la Unió Europea al segle XXI amb totes les reformes i crítiques positives que li puguem fer.

Eix cronològic

Data	Esdeveniment	Descripció
Juny 1948	Pla Marshall	• Ajuda dels Estats Units per a la reconstrucció europea per valor de 13.000 milions de dòlars.
18/abril/1951	Tractat de París (CECA)	• El Tractat va establir la Comunitat Europea del Carbó i l'Acer (CECA), que posteriorment va passar a formar part de les Comunitats Europees i després de la Unió Europea. L'origen de la CECA és la Declaració de Schuman (1950) que va exigir la integració del mercat del carbó i l'acer.
25/març/1957	Tractat de Roma	• Tractat constituït de la Unió Europea (llavors CEE), va signar Alemanya Federal, Bèlgica, França, Itàlia, Luxemburg i els Països Baixos.
1961	Primeres ampliacions	• Irlanda, Regne Unit i Dinamarca sol·liciten la pertinença a la Comunitat Europea. Charles de Gaulle serà un dels principals obstacles a l'entrada, per exemple, del Regne Unit. L'extensió no tindrà efecte fins a 1973.
30/juliol/1962	PAC	• La normativa que regula la Política Agrària Comuna (PAC)
8/abril/1965	Tractat de Brussel·les	• Tractat de Fusió dels Executius, per Estats membres de les 3 Comunitats Europees existents llavors (la CECA, la CEE i l'EURATOM), creant d'aquesta manera, una sola Comissió Europea i un sol Consell per a les tres comunitats. Entrada en vigor l'1 de juliol de 1967.
28/juliol/1977	Espanya a Europa	• Espanya sol·licita el seu ingrés al marc institucional Europeu.
12/març/1979	Sistema Monetari Europeu (SME)	• El Sistema Monetari Europeu (EMS) entra en vigor a partir d'un sistema de tipus de canvi semi-fix (+/- 2.25%). El sistema s'esfondrarà el 1992 quan Itàlia i el Regne Unit es veuen obligats a abandonar aquests compromisos.
7/maig/1979	Parlament Europeu	• Primeres eleccions al Parlament Europeu a Estrasburg per sufragi universal directe.
1/gener/1986	Espanya	• Adhesió d'Espanya i Portugal a les Comunitats Europees. Europa "dels dotze".
1/juliol/1986	Acta Única Europea	• L'Acta Única Europea va intentar superar l'objectiu del Mercat Comú per aconseguir l'objectiu del Mercat Interior que implicaria una àrea sense fronteres internes en què es garantís la lliure circulació de mercaderies, persones, serveis i capitals. Signat pels 12 països membres de la llavors CEE.
9/novembre/1989	Caiguda del Mur de Berlín	• Col·lapse de la URSS que conduirà a la liberalització i emancipació d'Europa de l'Est i la reunificació alemanya.
3/octubre/1990	Reunificació alemanya	• La República Democràtica Alemanya es troba amb Alemanya Occidental.
7/febrer/1992	Tractat de Maastricht	• Juntament amb el Tractat de Funcionament de la Unió Europea. Un dels tractats fundadors de la Unió Europea i establint els fonaments polítics de la Unió Europea. Modificat després pels Tractats d'Amsterdam (1999), Niça (2003) i Lisboa (2009). S'estableix el principi d'una política exterior comuna (PESC).
1/juny/1998	Banc Central Europeu	• El Banc Central Europeu s'estableix, establert al Tractat d'Amsterdam, que marca el naixement de l'euro.
1/gener/1999	Entrada en vigor de l'Euro	• Implementació oficial de l'euro. Alemanya, Àustria, Bèlgica, Espanya, Finlàndia, França, Irlanda, Itàlia, Luxemburg, Països Baixos i Portugal adopten l'euro com a moneda oficial.
1/gener/2002	L'Euro entra en circulació	• Espanya assumeix la Presidència del Consell de la Unió Europea al mateix temps que es posen en circulació els primers bitllets i monedes d'euro. Durant els seus primers anys, Alemanya i França, pressionen a l'institut emissor per reduir la taxa d'interès que provocarà no pocs problemes en les economies de la perifèria, especialment en economies com Irlanda o Espanya.
1/maig/2004	Ampliació sense precedents	• Polònia, la República Txeca, Xipre, Estònia, Hongria, Letònia, Lituània, Malta, la República Eslovaca i Eslovènia es converteixen en membres de la UE.
29/octubre/2004	Constitució Europea	• Els caps d'Estat i de Govern i dels ministres d'Afers Exteriors de la UE signen el Tractat pel qual s'estableix una Constitució per a Europa. Després d'un any, Espanya aprovarà per referèndum el tractat, no tan sols Holanda i França, posant la llavor de la crisi política que arriba als nostres dies.

Font: Elaboració pròpia

¹Nassim N. Taleb, *Antifragil*, Paidós, 2013.

²Niall Ferguson, *La guerra del mundo*, Debate, 2007.

³Robert Kagan, *Paradise and Power*, Alfred Knopf, 2003.

⁴Henry Kissinger, *Orden Mundial*, Debate, 2016.

⁵Anne Applebaum, *El Telón de Acero*, Debate, 2014.

⁶Ferguson (2007).

⁷Tony Judt, *Postguerra*, Taurus, 2015.

⁸Applebaum (2014).

⁹Stefan Zweig, *El mundo de ayer. Memorias de un Europeo*, Acantilado, 2002;

George Steiner, *La idea de Europa*, Ediciones Siruela, 2015; Zygmunt Bauman,

Europa: una aventura inacabada, Losada, 2006. Aleksander Wat, *Mi Siglo: confesiones de un intelectual Europeo*, Acantilado, 2009.

¹⁰Robert Kagan, *The World America Made*, Vintage, 2013.